

פחד דוד

עלון שבועי בעניי פרשת שבוע

אשדוד: רח' האדמו"ר מבעלזא 43 טל. 08-8521527 פקס. 08-8566233
ירושלים: רח' בית וגן 8 טל. 02-6433605 פקס. 02-6433570

יו"ל ע"י מוסדות "אורות חיים ומושה" ישראל
בגישאות מנש"ק מורינו ורבינו הגה"צ רבי דוד חנניה פינטו שליט"א
בן הצדיק המלוכ"ן רבי משה אהרן פינטו זצ"ל ונכד הצדיק הקדוש המלוכ"ן רבי חיים פינטו זיע"א

עלון מס' 679

משכיל לדוד

פרשת כי תבוא

שיחה שבועית לפרשת השבוע מאת מו"ר הגה"צ רבינו דוד חנניה פינטו שליט"א

ועל פי זה יובנו דברי משה רבנו ע"ה לבני ישראל "אתם ראי אתם את כל אשר עשה ה' לעיניכם במצרים". כלומר אמנם נכון שאתם עצמכם לא הייתם במצרים, אך הנה כעת אתם במדבר יושבים ועוסקים בתורה והוגים בה. והתורה הזו נמסכת בדמכם ונעשית כחלק בלתי נפרד מכם. וכשאתם עוסקים במאורעות שעברו על אבותיכם במצרים בגלותם, ובגאולתם ובניסים העצומים שנלוו אליהם - הרי כאילו אתם עצמכם הייתם שם וחוותם על בשרכם את כל ניסי מצרים. לכן אמר להם משה "אתם ראי אתם". וכיוון שזכיתם לראות כמו עיניכם את עוצמתו וגבורתו של ה' יתברך, הזהרו להדבק בתורתו ולשמור את כל מצוותיו.

אולם אם לא ישמעו אל מצוות ה' יבואו עליהם קללות רבות והאחת מהן "ישא ה' עליך גוי מרחוק מקצה הארץ". וכבר ביארנו מדוע דווקא גוי מרחוק, במה שונה רעתו מגוי קרוב?

ואפשר כי גוי הבא מרחוק כדי להציק ולצער את ישראל - הסבל יותר קשה והכאב הוא עצום יותר מגוי קרוב. מפני שגוי הנמצא בקרבת מקום ובא להצר לישראל, יש איזו סיבה כלשהי לשנאתו אותם. יתכן ושנאתו נובעת מהיכרותו את תורת ישראל ואת מנהגיהם שהרי דבקותם של ישראל ודקדוקם בקיום המצוות גורמים לגויים לשנוא אותם. לכן הר חורב נקרא "הר סיני" שמחמת התורה ירדה שנאה לעולם על ישראל. וכשהוא בא ומכאיב לעם ישראל הרי יש בזה הצדקה כלשהי, לפי דעתו ואפשר עדיין לקבל זאת בהבנה מסויימת. אולם כשבא גוי מרחוק ואין לו כל שיג ושיח עימנו והוא אינו מכיר אותנו ואנו לא מכירים אותו, ולפתע הוא מגיע ומכביד עולו על צווארנו וגוזר עלינו גזרות קשות מבלי כל סיבה שהיא, הרי בוודאי שהכאב יותר גדול והצער הוא נורא ואיום כי אין לנו כל מושג על מה ולמה יצא קצפו עלינו.

ואומר הקב"ה שאם לא ישמעו ישראל למצוות ה' הרי הוא יביא עליהם גוי מרחוק שיכאיב להם ללא כל הצדקה, ואז הכאב יגדל שבעתיים רח"ל. ומידה כנגד מידה לא בטלה - הם עזבו את תורת ה' וניתקו את הקשר עימו והתנהגו כאילו שאינם מכירים בו, אף ה' יביא עליהם גוי מרחוק שאף הוא אינו מכיר אותם.

ושני סוגים יש באלו העוזבים את דרך התורה ואינם מכירים את ה' יתברך. יש שעושים זאת מחמת חסרון ידיעה. הם אינם יודעים עד כמה התורה חשובה ואינם מכירים במעלתה בהיותה נותנת חיים לעושיה - וכל העוסק בה זוכה לאושר ושמחה בעולם הזה ובעולם הבא. ולו היו מכירים במעלתה תיכף היו רודפים אחריה ודבקים בה. וכשיבואו לעולם האמת ויראו את יופייה והדרה של התורה - בוודאי שיכאב ליבם בקרבם עד מאוד כי אז יבינו את גודל ההפסד, אך אז כבר יהא מאוחר.

לחוש את חדות השחרור

"ויקרא משה אל כל ישראל ויאמר אלהם אתם ראי אתם את כל אשר עשה ה' לעיניכם בארץ מצרים לפעולה ולכל עבדיו ולכל ארצו". (דברים כט. א)

תמיהה היא; כיצד אומר להם משה "אתם ראי אתם את כל אשר עשה ה' לעיניכם בארץ מצרים" והלא רוב יוצאי מצרים כבר מתו במדבר בעקבות חטא המרגלים, ולא נותר מהם כי אם מעט. שאר העם נולדו רק לאחר מכן, כך שכמעט כולם לא זכו לראות את ניסי מצרים,

וכדי ליישב זאת נקדים את קושיית הגאון מוילנא זצוק"ל על מאמר חז"ל 'חייב אדם לראות את עצמו כאילו יצא ממצרים'. והקשה הגאון כיצד אפשר לחייב אדם בחיוב גמור שיחוש וירגיש את חווית השיעבוד וכאילו שהוא יצא ממצרים, הרי הוא לא היה שם ומעולם לא חווה על בשרו את הקושי העצום של עול השיעבוד שנשתעבדו בו בני ישראל - וממילא גם לא ירגיש את חדות השיעבוד?

והנראה לי לתרץ בסייעתא דשמיא, כי על ידי לימוד התורה והעמקה בפרשיות העוסקות בשיעבודם של בני ישראל והשחרור שבהם לאחר מכן, אכן יכול האדם להרגיש כאילו הוא בכבודו ובעצמו היה עימם בגלותם המרה וגם הוא נשתעבד בחומר ובבלבים ובכל עבודה בשדה, וגם הוא זכה לצאת ממצרים.

ונסביר זאת ביתר הרחבה. הנה כשאדם לומד תורה ועוסק בה בעמל וביגיעה, הרי אותה התורה נמסכת בדמו והיא נעשית כחלק בלתי נפרד מגופו. ולכן אמרו חז"ל (זוהר ויקרא ע"ג) קודשא בריך הוא, אורייתא וישאל - חד הוא. שכל העוסק בתורה, מלבד שהוא מתדבק בשכינה הקדושה הריהו גם מתאחד עם התורה הקדושה ונעשה עימה כגוף אחד וכאילו שהוא חי בתוכה וחווה את המאורעות שאירעו בה. ובשעה שהוא עוסק בתורה ולומד את מדרשי חז"ל ומאמריהם הקדושים המדברים בעניין גלותם של ישראל במצרים ובקושי השעבוד הנורא ובגאולה שבאה להם לאחר מכן - הוא מנסה לדמיין לעצמו את אותם המאורעות כאילו שהם התרחשו לנגד עיניו במציאות, ואף הוא השתתף עימם יחד כשאיירעו והם התרחשו בכיכול ממש על בשרו. וכשהוא לומד ועוסק בענייני האותות והמופתים שנעשו לבני ישראל בתוככי מצרים - הרי שהוא חי ונושם את הניסים הללו וכאילו הוא רואה אותם כמו עיניו.

זוהי החובה שחייבו חז"ל על כל אדם מישראל שעליו לחוש ולהרגיש כאילו הוא עצמו יצא ממצרים, שעל ידי שיעסוק בתורה וילמד לעומק על גלותם ושיעבודם של ישראל במצרים ועל גאולתם אשר באה להם בפתע פתאום - אז היא בכוחו לחוש על בשרו את המאורעות וממילא יחוש כאילו הוא עצמו יצא ממצרים.

»» המעוניין לקבל את העלון בדוא"ל ישלח הודעה לכתובת: p@hpinto.org.il ««

פרשת כי תבוא שנה י"ח אלול תשע"ג

ירושלים	תל אביב	באר שבע
18:39	18:54	18:55
הדלקת נרות		
19:50	19:53	19:51
מוצאי שבת		
20:29	20:29	20:28
רבינו תם		

הילולא דצדיקיא

יח - רבי יהודה ליוואב"ר בצלאל	כא - רבי יהונתן אייבשיץ
יט - רבי חיים בנבנישתי, מו"ס "כנסת הגדולה"	כב - רבי אליהו אילון
כ - רבי אליהו לאפיאן, מו"ס "לב אליהו"	כד - רבי ישראל מאיר הכהן מראדין
כ - רבי משה אריה פריינד, אב"ד העדה החרדית	

»» ניתן להוריד את עלוני פרשת השבוע באתר המוסדות - www.orotpinto.co.il ««

אמרי חכמים

כשיש שמחה אין מניעה

מוטיב השמחה חוזר ונשנה
בפרשתינו, כמוטיב מרכזי
בעבודת ה'.

בתחילת הפרשה במצות
הבאת הביכורים, רש"י
הקדוש מפרש את הפסוק
"שמעתי בקול ה' א-להי
עשיתי ככל אשר צויתני" -
"שמחתי ושימחתי בו אחרים".
כלומר קיום "עשיתי ככל אשר
צויתני", היינו לשמוח בעצמו במצוה עד
שמרגיש התרוננות הנפש ושמח גם לשמח אחרים.

זוהי אפוא עבודת ה' בשלימות לקיים את כל דקדוקי ההלכה אבל בשמחה עצומה.

לא בכדי נקראת פרשה זו בסמיכות ליום הדין, לקראת ראש השנה, על מנת להזכיר לנו יסוד נפלא זה ולהפנים לליבנו שעיקר עבודתנו בהכנה לקראת יום הדין היא עבודת ה' בשמחה.

וכבר כתב הרמב"ם (הלכות שופר סוכה ולולב פרק ח) כי "השמחה שישמח אדם בעשיית המצוה ובאהבת האל שצוה בהן, עבודה גדולה היא. וכל המונע עצמו משמחה זו ראוי להפרע ממנו שנאמר (דברים כ"ח) תחת אשר לא עבדת את ה' א-להיך בשמחה ובטוב לבב".

בפרשת התוכחה המצויה במרכז הפרשה, האצבע המאשימה בגורם לכל הקללות שיגיעו ח"ו על עוברי רצונו היא "תחת אשר לא עבדת את ה' א-להיך בשמחה ובטוב לבב". עשיית מצות ללא שמחה לא די שאין בה רצון ה', אלא אף חלילה נענשים על קיום המצוה.

ומרובה מידה טובה; השכר הטוב הניתן לעושי רצונו בשמחה, מבואר בדברי רבינו בחיי, "השמחה במעשה המצוה, מצוה בפני עצמו, מלבד השכר שיש לו על המצוה יש לו שכר על השמחה".

הדלי המצחין

יהודי ששמח ודבק בעבודת השי"ת, חזקה עליו שימצא את הדרך להגיע לדי שמחה בכל מצב בו הוא נתון. המעשה הבא, ימחיש לנו כיצד ניתן לעבוד את ה' בשמחה, גם כשהמציאות לא מאפשרת לעשות זאת, לכאורה:

כמו הרבה יהודים טובים ברוסיה גם האחים הצדיקים, רבי זושאמאניפולי ורבי אלימלך מליז'נסק מצאו את עצמם יום אחד מושלכים לבית הכלא העירוני, כמוזב על לא עוול בכפם אלא מתוך עלילת רשע.

בתא מצחין בבית הכלא ישבו השנים במצוקה נוראה, כשבתאם ישבו וחברו פושעים גויים.

לא די בכך, אלא שהסוהרים הוסיפו שמן למדורה והניחו באמצע תא מגוריהם דלי מצחין שבו רוכזו צרכיהם של האסירים. כך שהאחים הקדושים לא יכלו ללמוד תורה ולא להתפלל.

כשהגיע זמן מנחה החל אחד האחים לבכות. הביט אליו אחיו בפנים שוחקות ואמר לו: גם כשאינך יכול להתפלל בגלל הצחנה - אתה הרי מקיים מצוה, ומצוות יש לקיים מתוך שמחה. אם כן, יש לנו סיבה לשמוח ולרקוד; מה לך עצוב? קום לרקוד!

וכך החלו שני האחים לרקוד כשאליהם מצטרפים כל היהודים שבבית

הסוהר. השירה והריקודים הרקיעו שחקים עד שהאסירים הגויים התפלאו: לשמחה זו מה עושה?

ובמסדרונות בית הסוהר נשמעו קולות:

היהודים שמחים! היהודים שמחים!

הגויים שואלים על מה ולמה? ותשובה אין!

היהודים עסוקים בשירה וריקודים ואינם עונים, כל מה שהיה ביכולתם וברצונם לעשות זה להצביע על הדלי שניצב במרכז החדר.

זמרת החסידים וקולות הריקודים הגיעו עד לחדרו של מנהל בית הכלא, וכשזה התעניין לסיבת הרעש והריקודים, ענו לו שבגלל איזה דלי שנמצא באחד התאים - היהודים שמחים.

כעס המנהל ופקד מיד: הוציאו את הדלי לאלתר. מיד נענו הסוהרים לפקודתו והוציאו את הדלי מחדרם של האחים הקדושים.

לפתע פתאום נפסק הרעש פסקו הריקודים, והיהודים החלו בהתרגשות את תפילת המנחה...

הכיוון הנכון: שמחה

דרכים רבות ישנם בכדי להגיע למסילת השמחה, הדרך המפורסמת והמצויה בשפע מצויה בשירה ובזמרה. כח עצום יש בחכמת הנגינה שהיא מסוגלת לקרב את האדם ליצורו ולעוררו מתרדמתו. במדור 'מן המעיין' ציטטנו את דבריו של ספר חסידים, על אופן עבודת ה' בשמחה: "חקור לך אחר ניגונים. כשתתפלל, אמור את מילות התפילה בניגון שנעים ומתוק בעיניך, ואז ימשך ליבך אחר מוצא פיך. לדבר בקשה ושאלה, ניגון שמכין את הלב. לדברי שבת, ניגון שמשמח את הלב. למען ימלא פיך אהבה ושמחה למי שרואה לבבך".

האדמו"ר רבי ישראל ממודז'ץ זצ"ל בעל ה'דברי ישראל', המשיל את משלו על הניצוץ המיוחד שיש בכח הנגינה לעורר את הלבבות לעבודת ה' - במקום שפעולות אחרות כשלו ולא הביאו לעליה רוחנית רצויה.

בן כפר עני מרוד, שכל עיסוקו לצורך פרנסתו הייתה בטחנת הרחיים, יצא והגיע פעם אחת לעיר גדולה. בלכתו ברחוב עבר ליד חנות השעונים, ועינו צדה בחלון הראוה של השען, שעון מעורר מרהיב ביופיו. בהתקרבו להביט על השעון הנוצץ, שמע באוזניו את צליליו הנעימים, וכשהתעניין בו נאמר לו שכל מטרתו של שעון זה לעורר את האדם משנתו בשעת בוקר עמד הכפרי משתומם ומשתאה במשך דקות ארוכות והקשיב לנעימת השעון, עד שחשקה נפשו לרכוש את השעון הנפלא המעורר בצלצלי שמע ערבים ונעימים, שיעורר אותו בבוקרו של יום.

כשנכנס בדברים עם בעל הבית, גיחך עליו השען ואמר לו: 'לשעון מעורר הנך זקוק? והרי בטחנתך מצויים גלגלים ואופנים המרעישים עולמות בקול שאונם, ואם אלה לא יעירוך, כלום יעירך השעון בצליליו העדינים?!

ומה תשובה השיב לו הכפרי:

'אכן, גלגלים ואופנים שרגיל אני בהם - אינם מעוררים אותי, אולם צלצול השעון הנעים והערב שאיני רגיל בו - דווקא הוא יעורר אותי'.

כל יהודי יכול למצוא לעצמו את הדרך שתעורר אותו לעבודת ה' בשמחה, ראיה נכונה ומבט חיובי על החיים, האזנה לניגונים ערבים. הדרך אינה משנה, אך הכיוון הוא מחייב: לעבוד את ה' בשמחה.

תולה ארץ על בלימה נצור לשונך

בודאי יכעסו עליו

במה מפטירין

הפטרת השבוע: "קומי אורי". (ישעיה ס')

הקשר לשבת: הפטרה זו היא אחת משבע שבתות של נחמה שמפטירין החל משבת שאחרי תשעה באב.

אסור לספר לשותף ששותפו רצה לעוזבו או לספר למחותנים שהחתן רצה לעוזבם, וכיוצא בזה, אף שנאמר הדבר בפני שלשה, כיון שבודאי יכעסו עליו, ויתכן שאף יגרם לו צער או נזק, ודיבור הגורם לנזק או צער יש בו איסור לשון הרע.

מאוצרו של מורנו ורבנו הגה"צ
רבי דוד חנניה פינטו שליט"א

מן האוצר

לפתוח ולהכין את הלב

**"ומל'ה' א-להיך את לבבך
ואת לבב זרעך".** (דברים ל.
ו)

זכורני שבא תלמיד אחד לגאון רבי ניסים רבינו בצוק"ל, ושאל אותו בהלכות
ניקור, אמר לו הרב זצ"ל, הרי אתה איש יודע ספר, הנה ספרי בית המדרש
מונחים לפניך פתח את השולחן ערוך תלמוד ותחכים ותדע את התשובה...

וכך גם נאמר לדוד המלך ע"ה; בוא אל בית המדרש והתחל ללמוד, ומה לך
לבקש על כך מהקב"ה?

וגם כאן התשובה היא כדברינו לעיל, נכון יש הרבה מחובשי בית המדרש,
ישנם הרבה לומדי תורה שבאים ויושבים ליד הספר, אבל דוד המלך ע"ה אינו
מסתפק בכך, הוא אינו מסתפק רק בעבודה חיצונית, דוד המלך אינו רוצה
לבוא לבית המדרש ללמוד ולצאת כלעומת שבא, הוא מעוניין שהלימוד יעורר
בתוכו השתוקקות וצימאון לה' יתברך. שעל ידי עסק התורה יזכה להתקרבות
יתירה אליו יתברך כמו שכל חייו השתוקק וביקש (תהלים עג. כח) "ואני
קרבת א-להים לי טוב" וזוהי לקרבת ה' רק אם לומדים תורה מתוך פנימיות
הלב ומתוך רגש וחום.

לכן דוד המלך מפרט את בקשתו ואומר בקשה אחת לי אליך ריבונו של
עולם; לבא לשבת ולהסתופף בבית ה'. אבל כיצד תהא נראית ישיבה כזו, לא
סתם לשבת מבלי כל רגש, אלא בהיותי בבית ה' אני רוצה להרגיש את נועם
ה' ולחוש את הטעם הטוב בלימוד ולחוש את מתיקות התורה, שכל פעם
שאבוא לבית המדרש יהיה זה לי בבחינת ביקור; "ולבקר בהיכלו" ולא מתוך
הרגל כמצוות אנשים מלומדה, שהלימוד נעשה להם כשיגרת חיים ללא אהבה
ללימוד וללא שמחה. אני מבקש לימוד עם תוכן רוחני של "לחזות בנועם ה'"
שאזכה בכך לקירובת ה' לי טוב, זוהי דוגמא לעבודת ה' יתברך הבאה מתוך

הקב"ה הוא המוהל, הוא המסייע לאדם למול את
ערלת הלב, אבל כל זאת
בתנאי שהאדם אכן יראה
נכונות וירצה בכך. שיתחיל מעט
לפשפש בנגעי נפשו באמת ובכנות
ויבדוק היכן הוא צריך לשפר ובאלו מידות רעות הוא לוקה,
ויתחיל מעט לתקן ולשפר ואז הקב"ה מבטיח לו לעזור לו למול את ערלת הלב.
וזהו עיקר עבודת הימים הללו, לשבר ולעקור מן הלב פנימה את הרע, ולא רק
לקרוא את הסליחות מן השפה ולחוץ.

ועל פי זה נבין את בקשת דוד המלך ע"ה שאמר (תהלים כז. ד) "אחת שאלתי
מאת ה' אותה אבקש שבתי בבית ה' כל ימי חיי לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו".
לכאורה דוד המלך ע"ה אומר "אחת שאלתי" דהיינו בקשה אחת יש לי, ואם
נתבונן נראה שיש כאן ג' בקשות - "שבתי בבית ה'", "לחזות בנועם ה'" ו"לבקר
בהיכלו", אם כן מדוע אומר "אחת שאלתי"?

עוד הוספתי להקשות מהי בכלל בקשת דוד המלך "שבתי בבית ה'", לכאורה מי
מעכב בעדו, שיבוא אל בית המדרש יפתח את הספר ויתחיל ללמוד. מי מפרע
לו לדוד?

"ושמחת בכל הטוב אשר נתן לך ה' א-להיך". (כז. יא)

כמין חומר היה דורש זאת בעל "תפארת שלמה":

מתי אדם יכול לשמוח "בכל הטוב"? כאשר הוא יודע ומכיר את בעל
המתנה.

משל למה הדבר דומה? לאדם שמקבל מתנה מאת המלך. כמה שהוא
שמוח על עצם ערכה של המתנה, שמחתו כפולה ומכופלת על כך שהמלך
הוא שנתן לו את המתנה הזו. חשיבותו של הנותן הוא העיקר בשמחתו.
"ושמחת בכל הטוב" - לא רק משום שהוא טוב, אלא בעיקר משום אשר
ה' נתן לך". כיוון שה' הוא הנותן.

ברוח דברים אלו מפרש הצדיק רבי משה ליב מסאסוב:

מתי אדם יכול לשמוח "בכל הטוב"? בשעה שה' הוא הנותן לך מפרי
עבודתך, ואינך נזקק למתנת בשר ודם. וכן, יש לפעמים וה"טוב" הוא
לרעת בעליו, בבחינת "עושר שמור לבעליו לרעתו". אלא, כאשר יודע
האדם כי עושרו הוא מאת ה', אזי משתמש בעושרו למטרות צדקה
וחסד - ואז שרויה ברכה ושמחה בכל הטוב. אך אם אין האדם מכיר בערך
זה שהכל מאת ה', הופך הטוב והעושר לרועץ.

"ברוך פרי בטןך ופרי אדמתך". (כח. ד)

בברכות, כך מדקדק בעל ה"כלי יקר", הקדים פרי בטןך ואדמתך לטנאך
ומשאריתך, ואילו להלן בקללות הקדים טנאך ומשאריתך לפרי בטןך ופרי
אדמתך.

וביאר שהסברא נותנת שלעולם יעשה הקב"ה נס נסתר מהר יותר ממה
שיעשה נס נגלה. וברכת פרי הבטן ופרי האדמה הם נס נסתר, אבל טנאך
ומשאריתך שהם פירות תלושים אשר הונחו כבר בכלי שאם ירבו היו נס
נגלה. ולכן הקדים בברכה את הנס הנסתר. ואח"כ אמר שלא זו בלבד,
אלא יעשה אף נס נגלה. ובקללה הוי להיפך, שבתחילה יתמעטו ניסים
הנסתרים ואח"כ הנגלים.

לדעת הרמב"ן הקדים בברכות את ברכת הגוף לברכת המזון, שאמר
אחריו "ברוך טנאך ומשאריתך" - כי פרי הבטן הטוב והחביב ביותר. אבל
בקללות הקדים "טנאך" ואחר מכן "פרי בטןך".

ללמדך, שיענש תחילה בממונו. אם יחזור בו, מוטב, ואם לאו - יענש

מן המעיין

בגופו. וכן אמרו במדרש
"אין בעל הרחמים נפרע
מן הנפשות תחילה".

**"תחת אשר לא
עבדת את ה'
א-להיך בשמחה
ובטוב לבב".** (כח. מז)

הנה לנו הארה נפלאה מבית
מדרשו של ספר חסידים, על
אופן עבודת ה' בשמחה:

"חקור לך אחר ניגונים. כשתפלל, אמור את מילות התפילה בניגון
שנעים ומתוק בעיניך, ואז ימשך ליבך אחר מוצא פיך. לדבר בקשה
ושאלה, ניגון שמכין את הלב. לדברי שבח, ניגון שמשמח את הלב. למען
ימלא פיך אהבה ושמחה למי שרואה לבבך".

חיים בפרשה

ממשנתו של הקדוש רבינו חיים בן עטר זיע"א

**"ונצעת אל ה' א-להי אבותינו וישמע ה' את קולנו וירא
את ענינו ואת עמלנו ואת לחצנו".** (כו. ז)

ואומרו ונצעת אל ה'; כאן רמז שצריך האדם להתפלל לה' בכל יום
שיצילה מיצר הרע, והוא אומרו ונצעת אל ה' וגו'.

ואומרו וישמע ה' את קולנו; פירוש הגם שה' הוא שברא יצר הרע לבחון
האדם בעבודת בוראו, אף על פי כן כשצועקים אליו שומע קולם, מטעם
שראה את הרשום שהוא ענינו ועמלנו ולחצנו.

העוני הוא אפיסת כח הלוחם שאין כח בנו המספיק להלחם בו לגרשו
ממנו. העמל הוא שאנו צריכים לעמול במלחמתו. הלחץ הוא הדחק
שדוחק היצר את האדם לחטוא בעל כרחו. ולשלוש סיבות שמע ה'
את קולנו.

מסילות ישרים

מסילות לערכים ולמידות טובות

בחודש אלול, כך מובא בספרים הקדושים, אין פנאי להתעסק בענייני 'שלום בית'. עלינו לדחות את הנושאים העולים לדיון, אלו שמגביהים את החומות בינינו, לאחר החגים ובחודש זה לעשות חשבון נפש ושלום בית עם השי"ת.

בחודש אלול כשהיה מרן הגאון רבי אלעזר מנחם מן שך זצ"ל ראש ישיבת פוניבז' אומר שיעור יומי, לפעמים היה אומר בתחילת השיעור "מדאראף האלטן דעם בעזעם אין האנט". (צריך לאחוז את המטאטא ביד).

והכוונה למה שהיה אומר ששמע מהמשגיח רבינו יחזקאל לעוינשטיין זצוק"ל בהיותו משגיח בקלצק, שהמשיל את העבודה בימי האלול למה שהיה החוק באותה תקופה ברוסיה שבזמן ירידת השלג היה מוטל על כל בעל בית לפנות את השלג הנערם לפני ביתו, ומי שעבר על החוק ולא פינה את השלג היו אנשי המשטרה קונסים אותו.

וכשהיה השוטר מופיע באיזור, מיד היו אלו שלא פינה את השלג תופסים את המטאטא להראות כאילו הם מפנים. כך בחודש אלול אפילו אם לא מצליחים לעשות תשובה שלמה, מ"מ נאחז בדרכי התשובה להראות שרוצים לעסוק בתשובה.

עוד היה רבינו אומר באותם שיעורים: "אפילו סוחר פשוט שמוכר בצלים אם לא יחזיק פנקס לעשות חשבון הוא יפשוט רגל, ק"ו שכל אדם צריך לעשות חשבון על המעשים שלו". ("פניני רבינו האבי עזרי").

לספור קלוריות

בחודש אלול, רגיל היה הגה"צ רבי ניסים יגן זצ"ל, לזעוק בפני הציבור; עלינו לעשות השתדלות מעשית: לקרוא תהלים - עשרה מזמורים בכל יום, או את החלק של אותו היום. להתפלל לפני הקב"ה שיזכה אותנו לשוב בתשובה שלמה, אותנו, את כל בני משפחתנו ואת כל עם ישראל.

מלבד זאת, ראוי לכל אחד שיחזיק פנקס בכיסו, ויכתוב בו איך עבר עליו היום: איך התפלל, איך נהג בין אדם לחברו, איך התגבר על הכעס, אשר כל הכועס כאילו עובד עבודה זרה וכל מיני גיהנום שולטים בו, ואפילו שכינה לא חשובה כנגדו (נדרים כ"ב); וכן הלאה.

כאשר אדם בעל ממדים מרזה תוך מאמצים כבירים, ומבקש לשמור על משקלו, הוא מחשב כל דבר מאכל שמכניס אל פיו. הוא סופר קלוריות, ומקפיד להישקל מדי יום ביומו, בכדי לוודא כי משקלו לא עלה חלילה.

כאשר הוא מגלה תנודה בלתי רצויה במשקל כלפי מעלה, הוא ממחר להגיב בהתאם, וקובע את התפריט למחרת היום, באופן אשר ישיב את האיזון אל כנו. ובכן, כך בדיוק צריך לעשות גם בעל התשובה....

אדם אשר שב בתשובה, והוריד ממשקל עוונותיו הרובצים על נפשו, צריך לשמור על עצמו היטב בכדי שלא יחטא, ואינו יכול לעשות כל דבר. עליו להתנזר לחלוטין ממעשים העלולים לגרור אותו לחטא, ולגרם לו לשוב ולהעמיס עוונות על נשמתו!

כמו כן, עליו להישקל מדי יום ביומו במשקל רוחני, ולבדוק היטב האם משקלם הרוחני של חטאיו לא עלה חלילה. אם מבחין הוא בתנודה במשקלו, עליו לברר מה הן הסיבות לכך, ולהתאים את מעשיו כך שמפלט עוונותיו ימשיך להיות בירידה מתמדת, וחלילה לא יעלה אפילו במעט!

על האדם לנהל רישום מסודר בפנקסו כאמור, ולכתוב באופן ברור: "היום לא ברכתי טוב. היום כעסתי, אולם רק פעמיים. היום התנהגתי בגאווה" וכן הלאה. ולאחר מכן עליו לתקן את הדרוש תיקון, ולשמור על המשקל הרוחני, שלא יעלה מפלט העבירות חלילה. ("נתיבי אור").

כדרך הסוחרים

מושג מה על דרך החשבון נפש של חודש אלול, המשיל מרן הגאון בעל "שבט הלוי" רבי שמואל ואזנר שליט"א;

חודש זה הוא חודש האחרון בשנה, וכדרך שהסוחרים עושים חשבון בסוף שנת עסקם, מה הרויחו ומה הפסידו, מה נכנס לזכותם, ומה נכנס לחובתם. על אחת כמה וכמה שמוטל על כל אחד מאתנו, כשמגיע חודש אלול, לעשות חיפוש ובדיקה וחקירה אחר מעשיו, כמה זכות יש לו וכמה חובה. ("דרשות שבט הלוי")

כך עושים חשבון נפש

הדרך לעריכת חשבון נפש עם עצמו הוא על ידי לימוד המוסר. כך מלמדינו הגאון רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל, ראש ישיבת "פורת יוסף":

בדרך כלל אין האדם מרגיש בחסרונותיו, ואינו אוהב ביקורת, ולכן אינו אוהב ללמוד מוסר, כי מרגיש שהדברים באים למתוח עליו ביקורת, וזה מפריע לו, ובמיוחד אם אדם מבוגר משמיע דברי מוסר לצעיר, הצעיר מרגיש כאילו המבוגר הוא בעל הבית והוא עצמו פועל שלו, שתמיד יש לבעל הבית דרישות מפועליו, נדמה לו שמכיוון שהוא צעיר לכן דורש ממנו דרישות רבות.

אבל זו אינה תפיסה נכונה, אלא על האדם לתבוע מעצמו הרבה, ויתעמק במחשבה, וידע את הגדלות והחובה המוטלת עליו. כי החובה היא גדלות, שאם יזכה לעסוק בתורה בעמל ובהתמדה ולהתעייף מהלימוד, זה יחולל שינוי במהותו, ויתעלה על כל בני גילו, וערכו יגדל מאוד. אבל בזמן שאינו מכיר את חסרונותיו, וגם במה שמכיר אינו יודע כיצד להתמודד עמו, איך יגיע למעלות רמות? והנשק היחיד לזה הוא לימוד המוסר.

ומחמת שיצר הרע יודע את חשיבות לימוד המוסר, זה עצמו גורם לו להתאמץ בכל יכולתו למנוע את האדם מלימוד המוסר בדרכים שונות, ולכוד בזה אפילו את החכמים, וכשאינו מצליח נגד החכמים והפיקחים בדרכים פשוטות, מחדיר בראשם שאם יעסקו במוסר, יהיה זה בשבילם בזבוז זמן, ומי שעוסק במוסר הוא בעל שכל גס. על כן עלינו לתת דעתנו להישמר ממחשבות אלו והדומות להן, ולעסוק בתורה ובמוסר". ("אור לציון - חכמה ומוסר")